

Veel melk per koe **met de hand op de knip**

Tsjechië is samen met Ierland kostprijskampioen in Europa. Dat blijkt uit cijfers van European Dairy Farmers (EDF). De Ieren houden veel over dankzij extreem lage kosten per koe, de Tsjechen presteren dankzij een enorm hoge productie per koe bij modale kosten.

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

‘**E**en succesvolle ondernemer maakt meer goede dan verkeerde keuzes. En een succesvolle ondernemer durft ook risico’s te nemen, maar weet ze wel te beheersen’, vertelt Katrine Lecornu bij aanvang van het EDF-congres in Tsjechië. Het mag klinken als een open deur, wie de woorden van de scheidend EDF-voorzitter laat bezinken, weet dat ze gelijk heeft.

Haar openingswoord was niet in de minste plaats gericht aan de melkveehouders van Tsjechië, het gastland van het EDF-congres in 2017. De Tsjechen leefden en werkten meer dan veertig jaar onder het juk van het communisme, een periode waarin privaat bezit en ondernemerschap waren uitgesloten.

Als je na zo’n periode de veerkracht weet op te brengen om succesvol te ondernemen, weet je de woorden van Lecornu als geen ander op waarde te schatten.

Vijfhonderd pachtcontracten

In 1989, het jaar van de val van de Berlijnse Muur, kregen de Tsjechen weer vrijheid om te ondernemen. De staat had op dat moment de bedrijven in bezit, een gemiddeld bedrijf bewerkte toen 2500 hectare grond. Dat land werd teruggegeven aan de oorspronkelijke eigenaren of hun nabestaanden. De eerste jaren was het zoeken naar nieuwe vormen van ondernemen en daalde het aantal koeien, evenals de melkproductie per koe.

Tsjechië voor melkveehouders **geen populair emigratieland**

Slechts een handvol geëmigreerde Nederlandse melkveehouders koos ervoor om te gaan boeren in Tsjechië. Terwijl de lage grondprijzen en arbeidskosten toch uitnodigen om serieus kennis te maken met het land. ‘Na de revolutie zijn enkele Nederlandse

boeren naar Tsjechië geëmigreerd. Met name akkerbouwers kozen vanwege de lage grondprijzen voor Tsjechië. Zelf heb ik voor Tsjechië nog nooit een Nederlandse melkveehouder begeleid’, vertelt Laurens de Man, consultant voor Interfarms. Het is de weinig stabiele (en

lage) melkprijs die Nederlanders ervan weerhield om in Tsjechië te gaan melken. ‘Denemarken was en is op dat punt duidelijk een goed alternatief’, vertelt De Man. Vanwege de fosfaatregels ziet hij wel een toenemende belangstelling vanuit Nederland.

Een voormalig staatsbedrijf na renovatie

Inmiddels telt een doorsnee melkveebedrijf 133 hectare landbouwgrond, waarvan 85 procent wordt gepacht. Het betekent dat melkveehouders met een grote groep grondeigenaren overeenkomsten moeten afsluiten. Op grote bedrijven is een ordner met vijfhonderd pachtovereenkomsten geen uitzondering.

Tienduizend kilo melk per koe

Vergeleken met landen elders in Europa zijn de melkveebedrijven in Tsjechië groot in omvang. Zeventig procent van de bedrijven melkt meer dan tweehonderd koeien. Die schaal staat een hoge productie niet in de weg. Een doorsneebedrijf met holsteinkoeien in Tsjechië realiseert een gemiddelde productie van 9700 kilo melk per koe.

De Tsjechische EDF-leden doen daar nog een schepje bovenop; zij noteren gemiddeld 10.118 kilo melk per koe. In veel gevallen ook nog eens in oude gerenoveerde gebouwen. 'De Tsjechen kunnen niet anders dan hoge producties draaien, want de melkprijs is er extreem laag', duidt Steffi Wille de cijfers. De Duitse EDF-analist presenteerde een vergelijking van de acht Tsjechische leden met de andere melkveehouders uit Europa (tabel 1). Vorig jaar ontving een Tsjechische melkveehouder gemiddeld 24,9 euro per 100 kilo melk. 'Enig idee hoe deze bedrijven het voor elkaar kregen om voldoende cashflow te draaien? Om nog maar te zwijgen over de mentale druk die het met zich meebrengt. Veel boeren onderschatten wat het betekent om grote aantallen koeien te melken.'

De lage melkprijs hangt ook samen met de opzet van de Tsjechische zuivelketen. Een structuur van coöperaties is er niet, de veehouders zijn zwak georganiseerd. Bovendien is de macht van de retail dermate sterk dat het lastig is voor verwerkers om een goede melkprijs uit te betalen. Volgens Jiří Šír, de Tsjechische minister van Landbouw, moeten zuivelbedrijven veel geld betalen aan supermarkten om hun product in het schap te krijgen. 'Ze importeren goedkope zuivel uit het buitenland en leggen die naast de duurderre zuivel uit eigen land. We proberen hier met wetgeving wel iets aan te doen, maar het liefst regelen we dit in Europees verband', stelde Šír op het congres.

Kostprijskampioen

Een geluk voor de Tsjechen is hun lage kostprijs. Het break-evenpunt komt uit op 28,7 euro per 100 kilo melk. Dat is dik tien euro lager dan in Nederland. Samen met de Ieren zijn de Tsjechen kostprijskampioen in Europa. Vooral de kosten voor arbeid en grond zijn er laag. Goede kavels bouwland van ten minste tien hectare zijn te koop voor 15.000 euro per hectare, kleine versnipperde en minder vruchtbare graspercelen gaan al voor 3000 euro van de hand. Landbouwgrond huren kan voor 100 tot 300 euro per hectare. Zo pakken de Tsjechen een kostprijsvoordeel van bijna 200 euro per koe.

Arbeid is met 8 euro per uur voor Nederlands/Vlaamse begrippen spotgoedkoop. Maar dat is niet het hele verhaal. Ook in

Een modern melkveebedrijf in Tsjechië

Tsjechië willen steeds minder mensen in de melkveehouderij aan de slag. Het werk is zwaar en de arbeidstijden wijken af van kantoortijden. Bovendien heeft Tsjechië een welvarende economie. In 2016 was het in Europa koploper economische groei (+2,4%) en lage werkloosheid (5,3%). Steeds meer melkveebedrijven halen daarom personeel uit Oekraïne.

Lage lonen nodigen ook niet uit om efficiënter te werken. Met ruim 70 gewerkte uren per koe is de arbeidsefficiëntie fors lager dan gemiddeld in Europa, waar 45 uur arbeid aan een koe wordt besteed. 'Bedenk dat dit getal de uren voor de productie van ruwvoer en krachtvoervervangers nog niet omvat', voegt Wille eraan toe.

De kracht van de Tsjechen zit volgens haar in de manier waarop ze hun hoge productie per koe combineren met lage kosten. 'Dankzij de lage lonen en de goedkope grond kunnen de Tsjechen het zich permitteren om iets meer uit te geven aan directe kosten als voer. De totale kosten per koe blijven zo hangen rond het gemiddelde, maar wel met een fors hogere productie.' |

Tabel 1 – Technische en financiële prestaties van Tsjechische EDF-bedrijven ten opzichte van het Europese gemiddelde in 2016 (bron: EDF)

kenmerken	EDF Europa	EDF Tsjechië
break-evenpoint (euro per 100 kg meetmelk)	35,2	28,7
totale kosten (euro per 100 kg meetmelk)	41,8	34,4
totale kosten (per koe)	3700	3384
melkproductie per koe (kg meetmelk per jaar)	9026	10118
landkosten (per koe)	236	40
pachtprijs bouwland/hectare	392	127
gemiddelde opbrengst snijmais (ton droge stof per hectare)	13,9	14,2
gemiddelde opbrengst grassilage (ton droge stof per hectare)	9,2	5,3
gemiddelde opbrengst luzerne (ton droge stof per hectare)	—	8,2
gemiddelde perceelsgrootte (hectare)	6,2	10,2
directe kosten (euro per koe)	1546	1766
kosten krachtvoer en ruwvoer per koe	956	1393
overige stalgerelateerde directe kosten per koe	319	247
overige landgerelateerde directe kosten per koe	203	92
uitvalspercentage melkkoeien	29,6	37,2
afkalfleeftijd vaarzen (maanden)	25,9	24,4
kosten arbeid en gebouwen (euro per koe)	1738	1336
arbeidskosten (euro per koe)	685	585
loonwerkkosten (euro per koe)	203	45
kosten brandstof en machines (euro per koe)	371	321
kosten gebouwen en energie (euro per koe)	479	386
arbeidsuren per koe	45	71
uitgaven per gewerkt uur (euro) (vreemde arbeid)	15,7	8,4
totale opbrengsten (euro per 100 kg melk)	36	30,6
ondernemersresultaat (euro per 100 kg melk)	-5,8	-3,8
familie-inkomen (euro per 100 kg melk)	2,3	-1,7
geld voor privé, aflossing en vervanging (euro per koe)	597	224